(1)

॥श्रीसच्चिदानंदरूपेण॥छ॥ जयजयआचार्या॥ समस्तसुरवर्या॥ प्रज्ञाप्रभातसूर्या॥
सुखोदया॥१॥ जयजयसर्वविसांवयां॥ सोहंभावसुहावया॥ नानालोकहेलावया॥ समु
द्रातुं॥२॥ आयिकेंगाआर्त्तबंधू॥ निरंतरकरुणासिंधू॥ विशदविद्यावधू॥ वल्लभाजी॥३॥
तुंजयाप्रतिलपसी॥ तयाजगहेंदाविसी॥ प्रकटतैंकरिसी॥ आघवेंतुंचि॥४॥ कीदृष्टिचें जें
चोदृष्टीचोरिजे हादृष्टीबंधानफजे॥ परिनवलउलाघवतुझें॥ जेंआपणपेंचोरे॥५॥ जो
तुंचितुंसर्वांयियां॥ मांकवणाबोधकवणामाया॥ ऐसाआपेंआपलाघविया॥ नमोतुज॥६॥
जाणोंजगीं आपबोलें॥ हेंरसजातुवांजयालें॥ तुंसेनिक्षमत्वआलें॥ पृथ्वीयेसी॥७॥ रवि
चंद्रादिशुक्ती॥ उद्दोकरिती त्रिजगती॥ तेतुजेयादीप्ती॥ तेजतेजां॥८॥ चळवळिजेव्हा
निळें तें देवीकें निजबळें॥ नभतुजमाजिखेळे॥ लपोनियपां॥९॥ किंबहुनामायाभ्रांसो
स॥ ज्ञानतुझेनिउल्लास॥ असोवानणेंसायास॥ श्रुतीसिहें॥१०॥ वेदतवंवरीवानूनिचांग॥
जवंनदिसेतुझेंआंग॥ मगआम्हांतयांमुग॥ येकाचिपांती॥११॥ जीयेकार्णवस्वांगयं॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule

(२)

॥गीता०॥ थेंबां बुडबुडयांचा पाडु नाहीं । मां महानदी त्तरि कायी । जाणिजेति १२ कां उदेलया ॥अध्या०॥

॥१॥ भास्वत । चंद्रु जैसा खद्योत । आम्हां स्फूर्ति तुजआंत । तेतुला पाड १३ आणि तुज याथां ॥१८॥

वं मोडे । जेथें परेसीं वैखरी बुडे । तें चि तुम्हां कोणे तोंडें । वानावा सिजी । १४ ययालागीं

निवांतां । स्तुति तिसांडुनि निवांता । चरणांगीं जे माथा । हें चि भलें १५ तरि तुं जो होसीत

या । नमुं श्रीगुरुराया । मज ग्रंथोद्यम फळावया । वेळु कां नाहीं यें । १६ आतां हन्मा पांडव

उसोडें । भरें माझी मति पोतडी । करें ज्ञानार्थ जोडी । थोरां मातें । १७ मग मी संसारें

तेणें । संतां करूनि कर्णभूषणें । लेववीन सुलक्षणें । विवेकाचीं । १८ जी गीतार्थ निधा

४दु न । काढु मासें मन । सुयें स्नेहांजन । आपुलें तुं । १९ हे वाक्यस्पर्शीयेके वेळे । देखती बु

द्धीचे डोळे । तैसा उदे जेजी निर्मळें । कारुण्यबिंबें । २० मासी प्रज्ञावेली वेल्हाळा ।

काव्यें होती सफळा । तो वसंत होयीं स्नेहाळा । शिरोमणी । २१ प्रमेय महापुरें । हे रीति

(३०७)॥ गंगा येथारें । तैसा वर्षें उदारें । दिग्विजनि । २२ अगा विश्वैकधामा । तुझा प्रसाद चंद्र

मा ॥ करूनि मज पोर्णिमा ॥ स्फुर्त्तीच्चि जी ॥ २३ ॥ जिया पाहालेया मात्तें ॥ उन्मेषसागरीं
भरितें ॥ वोसंडैल स्फुर्त्तीतें ॥ नसवत्ताच्चें ॥ २४ ॥ तवं तोषौनि गुरुराजें ॥ म्हणितलें नि
तीव्याजें ॥ मां उलेदेखें बाडुजें ॥ स्तवनतुवां ॥ २५ ॥ हें असो आतां बाजरा ॥ तो ज्ञानार्थ कां
नि गोमटा ॥ ग्रंथ दावीं उत्कंठा ॥ भंगों नेदीं ॥ २६ ॥ हो कां जी जी स्वामी ॥ हें चि पाहात होतों पां मीं ॥
जें श्री मुखें म्हणावें तुम्हीं ॥ ग्रंथ सांगौं ॥ २७ ॥ सहजें जी दुवें चा हार ॥ आंगें चि तवं अमर ॥
वरि आला उपुर ॥ पियूखाचा ॥ २८ ॥ तरि आतां ये पें अप्रसादें ॥ विन्यासें विदक्षें ॥ मर ब्रह्मशास्त्र
पदें ॥ बारवाणीन ॥ २९ ॥ परि जिवा आं तुल कोडें ॥ जैसा संदेहाची डोणी बुडे ॥ नाश्रवणीं त
रि चाडे ॥ वाढुदिसे ॥ ३० ॥ तैसा बोलें साचारी ॥ अवतरो माझा माधुरी ॥ मालें मागें निधरीं ॥
गुरुरूपेच्या ॥ ३१ ॥ तरि मागां त्रयोदशीं ॥ अध्यायीं गोविंदें ऐसी ॥ जें कृष्ण अर्जुनेंसीं ॥ संवाद
ले ॥ ३२ ॥ जें क्षेत्रक्षेत्रज्ञ लयें पें योगें ॥ होयिजे येणें जगें ॥ आत्मा गुण संगें ॥ संसारीया ॥ ३३ ॥
आणि हाचि प्रकृतिमंतु ॥ सुख दुःखें भोगी हेतु ॥ अथवा गुणातीतु ॥ केवळ ब्रह्म ॥ ३४ ॥ तरि के

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

(4)

॥गीता० ॥२॥

सापां अ संगा सांग । कोण तो क्षेत्र क्षेत्रज्ञयोग । सुख दुःखादि भोग । के वि तया ॥ २५ ॥ ॥अध्या० ॥१४॥
गुण ते कैसे किती । बांधिती कवणे रिती । ना तरि गुणातीतां । चिन्हें काय ॥ २६ ॥ एवं यया
आघवया । अर्थारूप करावया । विभो येथं चौदावया । अध्यायासी ॥ २७ ॥ श्रीभगवानु० ॥
परं भूयः प्रवक्ष्यामि ज्ञानानां ज्ञानमुत्तमं । यज्ज्ञात्वा मुनयः सर्वे परां सिद्धिमितो गताः
॥१॥ टिका: तो म्हणे गा अर्जुना । अवधान ॥ प्रियासवे सेना । मेळउनियां ज्ञाना । झों बावें हो
॥ २८ ॥ तरि तो चि आतां ऐसा । प्रस्तन परि येसा । अवधावा विश्वेशा । वैकुंठीचा ॥ २९ ॥
आम्हीं मागां बहुतीं । तुज दाविलें उपपत्ती । तऱ्हीं असुणि प्रतीती । कुंसान निघे ॥ ४० ॥
म्हणौनि पैं पुढती । सांगिजेल प्रतिपत्ती । परि म्हणों म्हणों श्रुती । डाहरिजे जें ॥ ४१ ॥
ये रव्हीं ज्ञान हें आपुलें । परि पर हें ऐसिनि जालें । जें आवडोनि घेतलें । भवस्वर्गादि या
ते ॥ ४२ ॥ अगायाचि कारणें । हें उत्तम सर्वांपरी मी म्हणें । जें वन्हि हें तृणें । ये रें ज्ञानें ॥ ४३ ॥
॥२०८॥ जियें भवस्वर्गा तें जाणती । यारा चिन्हां म्हणती । पारखी फुडी आंथी । से दि जयां ॥ ४४ ॥

तियेंआघवीचिन्ताने । केलीयेणोंस्वप्नें । जैसींवात्तोमींगगनें । गिळिजेअंतीं । ४५ कां
उदेजतांरश्मिराजें । लोपलीचंद्रादितेजें । नानाप्रळयांबुमाजें । नदानद ४६ तैसेंहें
पाहालयां । ज्ञानजातजायलया । म्हणौनिधनंजया । उत्तमहें । ४७ अनादिजेमुक्तता
आपुलीअसेपांडुसुता । तोमोक्षहाप्रायिता । होयेजेणें । ४८ जयाचियाअतीतीं । विचा
रजातींसमस्तीं । नेंदिजेचिसंस्थिती । माथांउधाउ ४९ मनहेंघालुनियांमागें । विश्रां
तिजालियांआंगें । तेदेहीदेहाजोगे । होतीचिना । ५० मगतेदेहाचेनिबळें । वोलांडुनिये
केवळें । समतुकीकांटाळें । मजसींजाले । ५१ श्लोक । इदंज्ञानमपाश्रित्यममसाधर्म्यमा
गताः । सर्गेपिनोपजायंतेप्रलयेनव्यथंतिच । २ टिका । जेमाझियानित्यता । तेणेंनित्य
तेपांडुसुता । परिपूर्णपूर्णता । मासेयाची । ५२ मंजैसाअनीतानंद । तेव्हांचिस्वतसिद्ध
तैसाचितयांसद । उरेचिना । ५३ मींजेवढाजैसें । तेंचितेजालेतैसे । घटभंगींघटाकाशें । आकाशजेवी । ५४ नातरिदीपमूळकीं । दीपशिखाअनेकी । मिनलियांअवलोकीं ।

The Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai joint project

(6)

॥ गीताज्ञा० ॥ ३ ॥ जैसेंहोय ॥ ९५ ॥ अर्जुना तियापरी ॥ सरलीहे तांचीवारी ॥ नादेंनामार्थे येकहारी ॥ आ ॥ अध्या० ॥
म्हीतेंही ॥ ९६ ॥ येणें चिपैं कारणें ॥ जें पहिलें स्मरणें चें जुंपणें ॥ तें हो तयां होणें ॥ पडे चि ॥ १४ ॥
ना ॥ ९७ ॥ स्पष्टी चियेसर्वादि ॥ जयां देहाची नाहीं बाधी ॥ तें कें चे अव्ययावधी ॥ निमतील
वो ॥ ९८ ॥ म्हणोनि जन्मक्षया ॥ अतीत ते धनंजया ॥ मी जाले ज्ञानाचेया ॥ अनुसरोनि ॥ ९९ ॥
ऐसी ज्ञानाची प्रौढी ॥ वानिली देवें आवडी ॥ तेवीं चिपार्थाही गोडी ॥ लावावया ॥ ९० ॥ तवं
तया जालें अवधान ॥ सर्वांगीं निघालें कान ॥ सयारी अवधान ॥ आंतलातो ॥ ९१ ॥ आतां देवाचि
या ऐसें ॥ जाकळी जत्त वोरसें ॥ जें निरूपणा आकाशें ॥ वेंटाळेना ॥ ९२ ॥ श्लोक ॥ मम योनि
र्महद्ब्रह्म तस्मिन् गर्भं दधाम्यहं ॥ संभवः सर्वभूतानां ततो भवति भारत ॥ ३ ॥ टिका ॥
तो म्हणे गा प्रज्ञाकांता ॥ आजि उजवली वक्तृत्वता ॥ जें बोला येवढा श्रोता ॥ जोडलासी ॥
॥ ९३ ॥ तरि येकु मीं अनेकीं ॥ गोविजे देहापासीं कीं ॥ त्रिगुणीं लुब्धकीं ॥ कवणी परि ॥ ९४ ॥
॥ ३०९ ॥ कैसा क्षेत्रयोगें ॥ वियें इयें जगें ॥ ते परिस सांगें ॥ कवणी परी ॥ ९५ ॥ पैं क्षेत्र येणें व्याजें ॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai joint project

हेंययाचिलागिबोलिजे॥जेंमत्तीगबीजें॥भुतांपिके॥६६॥आणिमहद्ब्रह्म॥हेंइये
ऐसेंनाम॥जेंमहदादिविश्राम॥झालीकांहे॥६७॥विकारांबहुवसथोरी॥अर्जुनाहेंवि
गाकरी॥म्हणोनिहेंअवधारीं॥महद्ब्रह्म॥६८॥अव्यक्तवादमतीं॥अव्यक्तऐसीवदंती॥
सांख्याचियेप्रतीती॥प्रकृतिहेचि॥६९॥वेदांतीययातेंमाया॥ऐसेंम्हणतीजेआइराया॥
कितीबोलोंबायां॥अज्ञानहें॥७०॥आपलाआपणपयां॥विसरजोधनंजया॥तेंचिस्व
ययां॥अज्ञानासि॥७१॥आणिकहीयेकअसे॥जेंविचारावेळेनदिसे॥वातिपाहातांजै
सें॥आंधारेंकां॥७२॥हालविलियांजाये॥निश्चळांतरिहोये॥दुधींजेसासाये॥दुधा
त्तव॥७३॥कांउदकजेंखडुळ॥पंकींजालेंअसळ॥तेंचिविशांतजालयांनिर्मळ॥जैसेंतै
सें॥७४॥पेंजागरनास्वप्न॥नेसेखरूपीअवस्थान॥तेंसुषुप्तीघन॥जेसीहोय॥७५॥
कांनथियत्तोंवायत्तें॥बांझेंआकाशरितें॥तयाऐसेंनिरुतें॥अज्ञानगा॥७६॥पेलखांब
कींपुरुष॥ऐसानिश्चयनाहीयेक॥कायनेणोंअलोलिक॥देखतअसे॥७७॥तेंविवस्त

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

|| गीताटी || ४ || || अध्या० १४ ||

जैसीअसे तैसें चिकारन दिसे परि काहींअनारिसें देखिजेना ७८ नारातिना

तेज तेंसंधि जेंविसांज तैंविविरूढ नानिज अज्ञानआंथि ७९ ऐसी कोण्हीं येकिद

शा तियेप्रवादअज्ञानऐसा तिया गुंडाळलिया प्रकाशा क्षेत्रज्ञनावी ८० अज्ञान

थोरि वेआणिजे आपणपें तरि नेणिजे तेंरूपजाणिजे क्षेत्रज्ञाचें ८१ हाचि

उभययोगा सुझें बापा चांगा सत्वाचा नैसर्ग स्वभावोहा ८२ आतांअज्ञानासारि

खें वस्तुआपणपें चिदेखे परिरूपें अनेकें नेणोंकिती ८३ जैसा रंक छत्रमला म्ह

णे जारे मीरावआला कांमृत्युचितोला स्वर्गलोका ८४ तैंवि चिलचकलेयादिठी

मगदेखणें जें जें उठी त्यानांवसृष्टी मोहाचिपैंगा ८५ जैसा कांस्वप्न आणिमोहा

स्तवयेकाकी दिसिजे बहुवा तो चित्ता पाडु आत्मयां स्मरणेंविण असे ८६ हेंचि

|| ३१० || आणिआंतौ प्रमेय उपलऊं पुढती पणतूंप्रतीति इयाचीघेईं ८७ तरिमासि

ये गव्हणी हेअनादि तरुणी अनिर्वाच्यगुणी अविद्याहे ८८ इयेनाहीं हेंचि

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

रूप ॥ ठाणेंहेंअत्ति उमप ॥ हेंनिद्रितांसमीप ॥ चेतांडुरी ॥ ८९ ॥ पैंमासेनिअंगें ॥ पहुड
लीहेजाले ॥ आणिसत्त्वासंभोगें ॥ गुर्वीणीहोये ॥ ९० ॥ महद्ब्रह्मउदरीं ॥ प्राप्ततेंआवेंविका
रीं ॥ गर्भाचीकरी ॥ पेलोवेली ॥ ९१ ॥ पैंउभयसंगिपाहिलें ॥ बुद्धित्वउमळे ॥ बुद्धित्वेंभारेलें ॥
होयमन ॥ ९२ ॥ तारुण्य(मनमतामनाची ॥ अहंकारचरची ॥ तिणेंमहाभूतांची ॥ अभिव्य
क्तिहोये ॥ ९३ ॥ आणिविषयांइंद्रियां भोगेंसी ॥ स्वभावेंतवंभूतांसी ॥ म्हणौनियेतूस
रिसीं ॥ तियेंहींरूपा ॥ ९४ ॥ जालेनि विकारक्षोभें ॥ पांचीगुणाचेंहीउभे ॥ एवंसंपूर्णजे
गर्भे ॥ गायेंगवो ॥ ९५ ॥ रुंखाचाअवांका ॥ जेसीबीजकणिका ॥ जिवीबांधेउदका ॥
सेटतखेवो ॥ ९६ ॥ तैसीमासेनिसंगें ॥ अविद्यानानाजगें ॥ प्रसवोंलागे ॥ आपपणापं
चि ॥ ९७ ॥ मगगर्भगोळातें यय ॥ कैसीरूपसयेआया ॥ तेपरियसें राया ॥ सज्जना
चिया ॥ ९८ ॥ पैंअंडजस्वेदज ॥ जारज उद्भीज ॥ उमटतीसहज ॥ अवयवहे ॥ ९९ ॥
व्योमवायुवशें ॥ वाढलेनि गर्भरसें ॥ मनिज उससे ॥ अवयवंतो ॥ १०० ॥ पोटीस्तेनि

A joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

॥गीता०॥ ॥९॥ त्तमरजें ॥ आगळीका तोयतेजें ॥ उगितां निपजे स्वेदजग ॥ १ ॥ आपपयी उ ॥अध्या०॥
फंगें ॥ आणि तमोमात्रें निकृष्टें ॥ स्थावर उमटे ॥ उद्भीज जहा ॥ २ ॥ पांचपांच विरजीं ॥ ॥१४॥
होती मन बुद्ध्यादि समजीं ॥ हे हेतु जारजीं ॥ ऐसें जाण ॥ ३ ॥ ऐसैं हे सरळ ॥ करचरण
तळ ॥ महाप्रकृतिस्थूळ ॥ तें चि शिर ॥ ४ ॥ प्रवृत्ति पेलिलें पोट ॥ निवृत्ति ते पाठीनीट ॥
सुरयोनी आंगें आग ॥ ऊर्ध्वाचि पां ॥ ५ ॥ कंठ उल्हसता स्वर्ग ॥ मर्त्यलोक तो मध्यभा
ग ॥ अधोदेशाचा ॥ नितंब तो ॥ ६ ॥ ऐसें लेकरूं येक ॥ असकळीं देख ॥ जेयेचौनि तिन्हीं लोक ॥
बाळसेंगा ॥ ७ ॥ श्लोक ॥ सर्वयोनिषु कौंतेय मूर्तयः संभवंति याः ॥ तासां ब्रह्म महद्योनि
रहं बीजप्रदः पिता ॥ ४ ॥ टीका ॥ चौऱ्यांशी लक्ष जीवयोनी ॥ ते कांडां पेरां सांदाणी ॥ वाढे
प्रतिदिनीं ॥ बाळक हें ॥ ८ ॥ नानादेह अवयवीं ॥ नामाचीं लेणीं लेववी ॥ मोहस्तन्यें वा
ढवी ॥ नित्य नवेन ॥ ९ ॥ सृष्टी वेगळाळी वेगळिया ॥ तियाकरा ग्रोंअंगुळिया ॥ भिन्नाभिमा
॥३११॥ नसुदलिया ॥ मुद्रिका तेथें ॥ ११० ॥ हें येक कळे तें चराचर ॥ अविचारतें सुंदर ॥ प्रसवो

॥९॥

Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

नियांघोर ॥ घोरावली ॥ १११ ॥ येंब्रह्माप्रातःकाळ ॥ विष्णुतो मध्यान्हवेळ ॥ सदाशि
वविळ बाळाइया ॥ १२ ॥ महाप्रळयसैजे ॥ खेळोनिआलें निदेजे ॥ विषमज्ञानें उमजे ॥
कल्पादयीं ॥ १३ ॥ अर्जुनागाइयापरी ॥ मिथ्यादृष्टीचाघरीं ॥ युगआवृत्तिची करी ॥ चो
जवाजलें ॥ १४ ॥ संकल्पइयाचाइहे ॥ अहंकारतो निकट ॥ ऐसियांजें होयतें सेवट ॥
ज्ञानेंयया ॥ १५ ॥ आतां असोहे बहुबोल ॥ ऐसें विश्वमायाव्याळ ॥ तेथें चांगजाली ॥
मासीसत्ता ॥ १६ ॥ ययाकारणें मी पिता ॥ महद्ब्रह्म माता ॥ अपत्य हा पांडुसुता ॥ जगडंबर ॥
१७ ॥ आतां शरीरें बहुतें ॥ देखोनिनपवाद होचिते ॥ जें मन बुध्यादि एकें तें ॥ येकें इया ॥ १८ ॥
हां गाये कांचदेहीं ॥ काय अनारिसे अवेवनाहीं ॥ ते विविचित्र विश्वपाहीं ॥ येकचिहें ॥ १९ ॥
पैं उंच्चानीचाडाहाळिया ॥ विषमावेगळालिया ॥ येकाचि जेविजालिया ॥ बीजाचि
या ॥ १२० ॥ आणि संबंध ह तो हा ऐसा ॥ मृदीं घटाकार जैसा ॥ कां पटत्व कापुसा ॥ तं
तुहाय ॥ २१ ॥ म्हणोनि वन्हीं आणि ज्वाळ ॥ दोन्हा वन्हींचि केवळ ॥ ते विमी गा हें

॥गीता० सकळ॥ संबंधवावो॥ २३॥ नानाकल्लोळपरंपरा॥ संततिजैसीसागरा॥ आम्हांआ
॥६॥ पिंचराचरा॥ तैसासंबंधअसे॥ २२॥ जालेनिजरोंमीझांकें॥ तरिजगत्वेंकोणफांके॥ ॥अध्या०
कीं व्यवहारींमाणिकें॥ लोपिजेकाय॥ २४॥ कांअळंकारत्वआलें॥ आणिसोनेंपणत्व ॥१४॥
कायगेलें॥ किंवाकमळफांकलें॥ तरिकमळपणजाये॥ २५॥ सांघपांधनंजया॥ अवय
य५ वींअवयवींया॥ आच्छादिजेकींतया॥ तेंचिरूप॥ २६॥ विरुढलीयांजोन्हळा॥ कणिसां
चानिर्वाळा॥ वेंचलाकींआगळा॥ दिसतअसे॥ २७॥ म्हणोनिजगाहें परौतें॥ सारूनिपा
हिजेमातें॥ तेसान्न कें हें उरवितें॥ आघवेंचिमीं॥ २८॥ हालुंसाचोकाना॥ निश्चयाचारव
रा॥ गांविबांधकांविरा॥ जिवाचियें॥ २९॥ आतांमीयामजदाविला॥ शरीरीं वेगळाला॥
गुणींमीचिबांधला॥ ऐसाआवडे॥ ११०॥ जैसाकांस्वप्नीआपण॥ उवोनिआत्ममरण॥
भोगिजेगाजाण॥ कपिध्वजा॥ ३१॥ कांकवळातेंडोळे॥ प्रकाशुनिपिवळे॥ देखवतीतेंहीं
॥३१२॥ कळे॥ तयासीचि॥ ३२॥ नामास्तयप्रकाशें॥ प्रकटातेंअभ्रभासे॥ तोलोपलाहेंहीं दिसे॥

Joint project of The Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

सूर्ये चि कीं ॥ १३३ ॥ पैं आपणपें निजालियां । छाया गा आपुलिया । जिऊनि जियालि
यां ॥ आवडे जे ॥ ३४ ॥ तैसी इयें नाना देहीं । दाऊनि मी नाना होयें । येथें ऐसा संबंधु बे आहे ॥
देहीं देखें ॥ ३५ ॥ बंधकां न बांधिजे । हें जाणणें मज माझें । नेणनेनि उपजे । आपुलेनि ॥
॥ ३६ ॥ तरि कवणें गुणें कैसा । मज मी त्रिबद्ध ऐसा । आवडे तें परियेसा । अर्जुनदेवा ॥ ३७ ॥
गुण किती कीं धर्म । कायियया रूप नाम । आणि के जाले हे वर्म । अवधारिजे ॥ ३८ ॥
श्लोक ॥ सत्वं रजस्तम इति गुणा प्रकृतिसंभवाः । निबध्नंति महाबाहो देहे देहीन
मव्ययं ॥ ५ ॥ टीका ॥ तरि सत्व रज तम । तिघां सि हे चि नाम । आणि प्रकृति तिजन्म । भुमिका
ययां ॥ ३९ ॥ तेथें सत्व तें उत्तम । रज तें मध्यम । तिहीं माजि तम । सवियाधारें ॥ १४० ॥ हें ये
क्रिवृत्तिचा गायीं । त्रिगुणत्व आवडे पाहीं । वयसा त्रय देहीं । येकी चि जे वि ॥ ४१ ॥ कां मि
नलेनि किडें । जवं जवं लुकवाढे । तवं तवं सोनें हीन पडे । पांचिकां कसीं ॥ ४२ ॥ पैं सावध
पण जैसें । वाहचिलें आळसें । सुषुप्ती बैसे । घणवोनि ॥ ४३ ॥ तैसी अज्ञान अंगीकारें ॥

॥गीता०॥ ॥७॥ निघालीं वृत्तिविस्तारें ॥ तेंसत्वरजद्वारें ॥ तमहीं होये ॥ ४४ ॥ अर्जुनागा जाण ॥ ययाना ॥अध्या०॥
वंगुण ॥ आतांदातेंरखुण ॥ बांधतीते ॥ ४५ ॥ श्लो० तत्रसत्वं निर्मलत्वात्प्रकाशकमनाम ॥१४॥
यं ॥ सुखसंगेनबध्नाति ज्ञानसंगेनचानघ ॥ ६ ॥ टी० ॥ तरीक्षेत्रदइ ॥ आत्मामोटकापै
से ॥ हेंदेहमीऐसें ॥ मुहुर्त्तकरी ॥ ४६ ॥ आजन्ममरणाअंतीं ॥ कींदेहधर्मींसमस्तीं ॥ मम
त्वाचीसुती ॥ घेनाजवें ॥ ४७ ॥ जैसेंमीनाचातोंडीं ॥ पडेनाजवंउंडी ॥ तवंगळअंवसुडी ॥
जळपारधी ॥ ४८ ॥ तेंचिसत्वलुब्धकें ॥ सुखज्ञानाचींपासिकें ॥ वोढिजतीमानखुडुके ॥
मृगजेसा ॥ ४९ ॥ मगज्ञानेंचेडफडी ॥ जाणिवेचेखुरखोडी ॥ ख्येयेंसुखहेंधाडी ॥
हातिचेंगा ॥ ५० ॥ तंव्हेअविद्यमानेंतोष ॥ आपमात्रेंहरिखे ॥ मीसंतुष्टहेंहीं देखे ॥
श्लाघोंलागे ॥ ५१ ॥ म्हणेभाग्यनामासें ॥ आजिसुखियेंनाहींदुजें ॥ ऐसाविकाराष्टकें ॥
फुंजेसात्विकाचेनि ॥ ५२ ॥ आणियेणेंहीनसरे ॥ लांकणालागेदुसरें ॥ जोविद्वत्ताचेंभरें ॥
॥३११॥ प्रस्तआंगीं ॥ ५३ ॥ आपणचिज्ञानस्वरूपआहे ॥ तेंगेलेंहेंदुःखनोहे ॥ कींविषयज्ञानें

होये ॥ गगन्नाये वढा ॥१५४॥ रावजेसा स्वप्नीं ॥ रंकपणें निघे धानी ॥ तो दोंदाणा मा
नी ॥ इंद्रनामी ॥५५॥ तैसे निगा देहातीता ॥ जाल्यां देहवंता ॥ होंलागे पांडुसुता ॥ बाह्यज्ञानें ॥
॥५६॥ प्रवृत्तिशास्त्रें बुझे ॥ यज्ञविद्या उमजे ॥ किंबहुना सुजे ॥ स्वर्ग वेन्हीं ॥५७॥ आणि म्ह
णे आजि ध्यान ॥ मीं वांचो निनाहीं ससान ॥ चातुर्यचंद्रगगन ॥ माझें चित्त ॥५८॥ ऐसें
सत्वसुखज्ञानें ॥ जिवासि लाऊनि कान्हा ॥ बैल त्यांकरी वानी ॥ पांगुळा चिया ॥५९॥ आ
तां हा चि शरीरी ॥ रजें जियापरी ॥ बांधिजे त वधारी ॥ सांगिजेलू ॥१६०॥ श्लोक ॥ रजो रागा
त्मकं विद्धि तृष्णासंगसमुद्भवं ॥ तन्निबध्नाति कौंतेय कर्मसंगेन देहिनां ॥७॥ टिका ॥
हें रजय या चि कारणें ॥ जें जिवा तें रंजऊं जाणे ॥ अभिलाषा तें तरुणें ॥ सदा चि गा ॥६१॥
हें जिवी मोटकें रिघे ॥ आणि कामाच्या मदीं लागे ॥ मग वारया वळघे ॥ तृष्णे चिया ॥६२॥
घृतें अवरखुनि आगियलें ॥ वज्राग्निचें सांडु किलें ॥ आतां बहु थोकुळें ॥ आंधि तेथें ॥६३॥
तैसी खवखली चाड ॥ होय दुःखा सगट गोड ॥ इंद्रश्री ही सांकड ॥ गमों लागे ॥६४॥ तिया

Joint project of the Rajawade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai.

(16)

॥गीता०॥ त्ष्णावादिनलिया। मेरूहीहातांआलियां। तऱ्हीं म्हणेयेखादिया। दारुणा ॥अध्या०॥
॥८॥ हांवळघों॥६५॥आजिअसतें वेचिजैल। तरिपाहेकायकीजैल। ऐसापांगीविड ॥१४॥
ल। व्यवसायमांडी॥६६॥जिवितांचीकुरवंडी। बोवाळुंलागेकवडी। मामीत्णा
चियाजोडी। हत्तहत्यता॥६७॥म्हणेस्वर्गाहीनजावें। तरितेथेंकायखायें। ययाला
गिधांवे यागकरूं॥६८॥व्रतांपाठीव्रतें। आचरेइष्टापूर्त्तें। काम्यावांचूनिहातें।
न्नीवेचिना॥६९॥पैंग्रीष्मांतिचवारा। विसवोंनेणेविरा। तैसानम्हणेव्यापारां।
दिवारात्ति॥७०॥कायचंचळमासा। कामिनीकटाक्ष जैसा। लवलाहोतैसा। वि
जेहूनिवेग॥७१॥तेतुलेनिगावेगें। स्वर्गसंसारपांगें। आगीमाजिरिघे। क्रियांचि
ये॥७२॥ऐसादेहीदेहावेगळा। लेतृष्णेचियासांखळा। खटाटोपवोहगळां। व्यापा
रांचा॥७३॥हेंरजोगुणाचेंदारूण। देहींदेहियासि बंधन। परिसआतांदारूण। त विं२
॥३१४॥ माचेंतें॥७४॥ श्लोक॥ तमस्त्वज्ञानजंविद्धि मोहनंसर्वदेहिनां। प्रमादालस्यनिद्राभि

॥८॥

स्तन्निबध्नाति भारत ८ टिका व्यवहाराचे हीडोळे मंदजेणें पडळें मोहरात्रि
चें काळें मेहुडें जें ७५ अज्ञानाचें जियालें जयायेकाळ उरालें तेणें विश्वफुल
लें नाचवत असे ७६ अविवेकमहामंत्र जें मौढ्य मद्याचें पात्र हें असो मोहनास्त्र
जिवासि जें ७७ पार्था तें गा तम रचलें निरुसें वर्म चोरवरी देहात्म मानियातें ७८
हें येकचि कीर इतरां माजउं लागे चराचरीं आणिखी जेथें दुसरी गोठी नाहीं ७९
सर्वेंद्रियां जाडु मना माजि मौढ्य मा[illegible] आलस्याचें १८० ओंगमोडामा
डी कार्यजातीं अनावडी नसतीपरवडी जांभयांची ८१ उघडयाचि दिठी देख
णें नाहीं किरीटी नाळविता उठी ओम्हणोनि ८२ पडिलियां धोंडी नेणे कानी मु
रडी तियेचीपरी मुरकुंडी उकळोनि नेणे ८३ पृथ्वीतळा जावो कां आकाश्र हीं
वरियेवो परि उठणें हा भावो उदेजेना ८४ उचितानुचित आघवें झांसरतां
हीं नागवें जिवें जेथिंचा तेथें लोळावें ऐसी मेधा ८५ उभुनि करतळें पडिघा

घें य कपोळें॥ पायांचीं शिरियाळें॥ मांडुं लागे ८६॥ आणि निद्राविषीं चीरा॥
जिवीं आंथिलागा॥ झों पिंजातां स्वर्गी॥ वांवींम्हणे॥ ८७॥ ब्रह्मायुष्य होयिजे॥ मगनि
देळ यांचि आसिजे॥ हें वांचूनि उजें॥ व्यसननाहीं॥ ८८॥ वाटे जातां पैंरो॥ कल्हातां हीं
डोळे लागे॥ अमृतही परिनिघे॥ जरिनीदये॥ ८९॥ तेवीचि आक्रोशावळें॥ व्यापारें
कोणही वेळे॥ तरि निघालें आंधळें॥ रा... ॥ १९०॥ ते धवां कैसें करावें॥ कोणें हंसिंका
य बोलावें॥ हें गा कतें कीं नागवें॥ काह... चिनेणे॥ ९१॥ वणवा मियां आघवा॥ पांखवीण्वि
पुसुनि घेयावा॥ पतंगाइया हावा॥ घालीजे वा॥ ९२॥ तैसा वोळघे सहसा॥ अकारणींचि
धिवंसा॥ किंबहुना ऐसा॥ प्रमादरुचे॥ ९३॥ एवं निद्रालस्य प्रमादीं॥ तमइहीं त्रिवि
धीं॥ हे बांधे निरुपाधि॥ चोखटातें॥ ९४॥ श्लोक॥ सत्वं सुखे संजयति रजः कर्मणि भा
रत॥ ज्ञानमावृत्य तु तमः प्रमादे संजयत्युत॥ ९॥ रजस्तमश्चाभिभूय सत्वं भ
वति भारत॥ रजः सत्वं तमश्चैव तमः सत्वं रजस्तथा॥ १०॥ टिका॥ ऐसा वन्हीं काष्टीं॥

॥३१५॥

...the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

भरे ॥ तैं दिसे काष्ठाकारें ॥ व्योम घटें आवरे ॥ तें घटाकाश ॥ १९५ ॥ नानासरोवरभ
रलें ॥ जैसें चंद्रत्व बिंबलें ॥ तैसें गुणापासीं बांधलें ॥ ऐसें आत्मत्व गा मे ॥ ९६ ॥ परिहरौनि
कफवात ॥ जैं देहीं आटोपे पित्त ॥ तें करी संतप्त ॥ देह जेवि ॥ ९७ ॥ कां वरिषआतप जै
सें ॥ जिणोनि शीतचि जैसें ॥ तैं होय हिंवाळेसें ॥ आकाशा जेवि ॥ ९८ ॥ नानास्वप्नजाग
ती ॥ जोडपोनि ये सुषुप्ती ॥ तें क्षणएक विघ्रती ॥ तेचि होय ॥ ९९ ॥ तैसीं रजतमें हारवी ॥
जेंसत्व माजभिरवी ॥ तें जिवाकरवीं ॥ म्हणावी ॥ सुखिया नामें ॥ २०० ॥ तियाचि गाप
रिपाटीं ॥ सत्व तमा तें पाठीं ॥ घालोनि जेव्हां उठी ॥ रजोगुण ॥ १ ॥ तेव्हां कर्मावांचूनि काहीं ॥ चै४
आणिक गा मते चिनाहीं ॥ ऐसें मानी देही ॥ देहराज ॥ २ ॥ तैसेंचि सत्वरज ॥ लोपोनि तमासि
ज ॥ वळघे तैं सहज ॥ प्रमादी होय ॥ ३ ॥ त्रिगुणवृद्धि निरोपण ॥ तीं श्लोकीं सांगीतलें जाण ॥
आतां सत्ववृद्धी लक्षण ॥ सादर परिसा ॥ ४ ॥ पैं रजतमा विजयें ॥ सत्व गा देहीं इये वाढ
तां चिन्हें तियें ॥ तैसीं होतीं ॥ ५ ॥ श्लोक ॥ सर्वद्वारेषु देहेस्मिन् प्रकाश उपजायते ॥ ज्ञानंय

दातदाविंध्या ह्रि वर्द्ध सत्व मित्युत ॥११॥ टिका ॥ जेंप्रज्ञां आंतुलीकडे ॥ नसमातबा
हेरि वोसंडे ॥ वसंतीं पद्मखंडें ॥ वृत्तिजैसी ॥ ६ ॥ सर्वेंद्रियांचा आंगणीं ॥ विवेककरीसा
ववणी ॥ साच्चचि कर चरणीं ॥ होतीडोळे ॥ ७ ॥ राजहंसापुढें ॥ चांचुचेचि आगरडे ॥ तो
डीजेविझगडे ॥ क्षीर निराचे ॥ ८ ॥ तेविदोषादोषविवेकीं ॥ इंद्रियेंचि होत्तिपारखीं ॥ नि
यम बारपायिकी ॥ वोळगे तेतें ॥ ९ ॥ नायिकणें तें कानीं चिवाळी ॥ न पाहावें तें दिठीचि
गाळी ॥ अवाच्यतें तें टाळी ॥ जिभचि गा ॥ १० ॥ वातीपुढां जैसें ॥ पळों लागे काळवशें ॥
निषिद्ध इंद्रियां तैसें ॥ समोर नोहे ॥ ११ ॥ धराधरकाळें ॥ महानदीउचंबळे ॥ तेविबुद्धि
पसरे ॥ शास्त्रजातीं ॥ १२ ॥ आगायेपौर्णिमेचा दिवसीं ॥ चंद्रप्रभा आकाशीं ॥ ज्ञानव
त्तितैसी ॥ फांके सैंघ ॥ १३ ॥ वासना येकवटे ॥ प्रवृत्तिवोहटे ॥ मानसावीटे ॥ विषयांवरि
॥ १४ ॥ एवं सत्ववाढे ॥ तैं हें चिन्हरूपडें ॥ आणि निधन हां घडे ॥ तेव्हांचि जरी ॥ १५ ॥ तरिजे
॥२१६॥ सोचिघरीं संपत्ति ॥ आणि तेचि उदार धैर्यवृत्ति ॥ मांपरत्र आणि कीर्त्ति ॥ कांनव्हे ॥ १६ ॥

Joint project of the Rajwade Sanshodhan Mandal, Dhule and the Yashwantrao Chavan Pratishthan, Mumbai

मूळ प्रत पाहण्यासाठी संपर्क

इतिहासाचार्य वि.का. राजवाडे संशोधन मंडळ, धुळे
राजवाडे पथ, गल्ली नं. १, धुळे-४२४००१ (महाराष्ट्र)
दूरध्वनी क्रमांक (०२५६२) २३३८४८
Email ID : rajwademandaldhule@gmail.com